

- тия рішень и поисковой оптимизации. – М. : И.Д.МИСиС, 2009. – 608 с.
21. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Пер. с англ. – М. : Радио и связь, 1993. – 320 с.
 22. Тиньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання / Visegrad Fund [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaekonom_kaukra_ni.pdf.
 23. Ткачук Л.М. Економіко-організаційні фактори забезпечення якості на промислових підприємствах : автореферат [Текст]. – Х., 2005. – 19 с.
 24. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд ; пер. с англ. – М. : Вильямс, 2006. – 928 с.
 25. Тутыгин А.Г. Преимущества и недостатки метода анализа иерархий [Електронний ресурс] / А.Г. Тутыгин, В.Б. Коробов. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/preimuschestva-i-nedostatki-metoda-analiza-ierarhiy>.
 26. Управление инвестициями : В 2-х т. Т. 2 / [В.В. Шеремет, В.М. Павлюченко, В.Д. Шапиро и др.]. – М. : Высшая школа, 1998. – 512 с.
 27. Фоменко А.Н. Вариант практического применения метода анализа иерархий при согласовании результатов расчета в процессе оценки [Електронний ресурс] / А.Н. Фоменко. – Режим доступу : <http://anf-ocenka.narod.ru/35.pdf>.
 28. Формирование конкурентной позиции предприятия в условиях кризиса : монография. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2007. – 376 с.
 29. Bodin L. On teaching the analytic hierarchy process / L. Bodin, S. I. Gass // Computer and operations research. – 2003. – Vol. 30. – P. 1487-1497.
 30. Arrow K.J. Social choice and individual values. – New York, Wiley, 1963. – 256 p.
 31. Saaty T.L. The analytic hierarchy process / T.L. Saaty. – N.-Y. : McGraw Hill, 1980. – 288 p.
 32. Saaty T.L. The seven pillars of the analytic hierarchy process / T.L. Saaty // In: Multiple criteria decision making in the new millennium. – Berlin : Springer, 2001. – P. 1-15.
 33. Sanchez P. Management of intangibles An attempt to build a theory / P. Sanchez, C. Chaminade, M. Olea // Journal of Intellectual Capital. – 2000. – Vol. 1. № 4. Pp. 312-327.

УДК 35.073.52:621(045)

Сусіденко О.В.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри міжнародної економіки
та економіки підприємства*

*Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

АНАЛІЗ БЕЗПЕКИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено основні умови та визначено фактори, що визначають рівень фінансової безпеки торговельних підприємств. Зазначається, що саме аналіз факторів допомагає виявити сильні і слабкі сторони в діяльності підприємства і розробити заходи та напрями дії, за рахунок яких воно могло б підвищити стійкість розвитку та забезпечити свій успіх. У статті виявлено, що саме фінансова безпека торговельних підприємств схильна до впливу посилюючих і дестабілізуючих чинників як зовнішнього, так і внутрішнього впливу. Запропоновано класифікацію забезпечення фінансової безпеки підприємств за трьома складовими економічного процесу: засобів отримання доходу; методів збереження активів та шляхів витрачання доходу.

Ключові слова: фінансова безпека торговельних підприємств, фактори впливу, діяльність підприємства.

Сусіденко А.В. АНАЛИЗ БЕЗОПАСНОСТИ ТОРГОВЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Исследованы основные условия и определены факторы, определяющие уровень финансовой безопасности торговых предприятий. Отмечается, что именно анализ факторов помогает выявить сильные и слабые стороны в деятельности предприятия и разработать меры и действия, за счет которых оно могло бы повысить устойчивость развития и обеспечить свой успех. В статье выявлено, что именно финансовая безопасность торговых предприятия подвержена влиянию усиливающих и дестабилизирующих факторов как внешнего, так и внутреннего воздействия. Предложена классификация обеспечения финансовой безопасности предприятий по трем составляющим экономического процесса: средств получения дохода; методов сохранения активов и путей траты дохода.

Ключевые слова: финансовая безопасность торговых предприятий, факторы влияния, деятельность предприятия.

Susidenko O.V. ANALYSIS OF THE SECURITY OF TRADE ENTERPRISES

The main conditions and factors that determine the level of financial security of enterprises. It is noted that the analysis of the factors helps to identify strengths and weaknesses in the enterprise and to develop measures and lines of action, through which it could improve sustainability and to ensure its success. The article revealed that the financial security of the company subject to the influence of augmentative and destabilizing factors both external and internal exposure. Classification of financial security of machine-building enterprises in three dimensions in the economic process: sources of income; methods of preservation of assets and ways of spending income.

Keywords: financial security company, factors of influence, machinery industry, activities of the enterprise.

Постановка проблеми. Дослідження основних методів оцінки забезпечення фінансової безпеки торговельних підприємств, виявлення основних чинників, які на них впливають, є необхідним у розумінні даної тематики. Нині стає актуальною розробка системи заходів, які зменшать чи взагалі усунуть значний негативний вплив чинників на фінансову систему сучасного підприємства.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз факторів, які впливають на фінансову безпеку тор-

говельних підприємств, здійснювали багато вчених-економістів. Проте варто зазначити, що у науковій літературі немає узгодженої думки щодо складу та класифікації факторів, які здійснюють вплив на формування фінансової безпеки підприємств. Найчастіше їх поділяють на дві групи – внутрішні і зовнішні, та формують з урахуванням факторів, які впливають на стан економічної безпеки підприємства в цілому.

Постановка завдання. У сучасному світі впевненість у захищеності фінансових інтересів суб'єктів

господарювання на усіх рівнях фінансових відносин відіграє важливу роль. Адже високий рівень фінансової захищеності підприємства гарантує не тільки стабільне та максимально ефективне функціонування, а також високий потенціал розвитку підприємства в майбутньому, певну гарантію суб'єктам господарювання в постійній наявності фінансових ресурсів, саме це і визначає актуальність статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умовами, що визначають рівень фінансової безпеки торговельних підприємств, є її основні фактори, що визначають причину, рушійну силу будь-якого процесу або явища. Для забезпечення фінансової безпеки торговельних підприємств на ринку необхідно виявити фактори, що впливають на діяльність підприємства як ззовні, так і зсередини.

У свою чергу, аналіз факторів допомагає виявити сильні і слабкі сторони в діяльності підприємства і розробити заходи та напрями дії, за рахунок яких воно могло б підвищити стійкість розвитку та забезпечити свій успіх. Від того, наскільки повно визначено склад чинників, наскільки точно оцінений рівень інтенсивності їх прояву і можливого збитку або прибутку, залежить ефективність побудови всієї системи забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Так, М.А. Бендіков внутрішні фактори фінансової безпеки торговельних підприємств вважає за необхідне поділити на такі групи:

- матеріально-ресурсне забезпечення виробництва, що визначає ресурси і можливості підприємства, зокрема, найбільш важливими у цій групі є виробничі фактори (будівлі, споруди, машини і механізми, устаткування, земля, сировина і матеріали, паливо, енергія, робоча сила);
- забезпечення економічного і технічного розвитку підприємства (інновації, інвестиції, організація праці та виробництва, підвищення кваліфікації працівників);

– досягнення високого рівня рентабельності (високоєфективна комерційна і постачальницька діяльність) [1, с. 18-19].

Дослідник Т.Ю. Загорельська відносить до внутрішніх факторів фінансової безпеки: галузеві особливості підприємства; структуру виробленої продукції (робіт, послуг), її частку в загальному платоспроможному попиті; розмір оплаченого статутного капіталу; величину витрат, їх динаміку порівняно з грошовими доходами; стан майна і фінансових ресурсів торговельних підприємств, їхні склад і структуру [6, с. 111].

Іншу думку має М.В. Фоміна. Вона розділяє внутрішні фактори фінансової безпеки торговельних підприємств на основні і другорядні. У свою чергу, основні фактори фінансової безпеки підприємства класифікує на виробничі, до яких належать засоби і предмети праці, а також безпосередньо сама робота, і невиробничі, зокрема фактори професійного розвитку колективу, природно-охоронної діяльності та постачальницько-збутові. Неосновними внутрішніми факторами фінансової безпеки підприємства, на її думку, є структурні зрушення, порушення господарської і технологічної дисципліни [10, с. 7].

На думку Н.А. Гринюк, найважливішими внутрішніми факторами, що впливають на фінансову безпеку підприємства, є збут, інновації, система комунікацій, реклама, робота з персоналом, його мотивація, інфраструктура ринку, якість управлінського і бухгалтерського обліку, а також коректне діагностика фінансово-господарської діяльності [3, с. 8-9].

С. Кульпінський стверджує: чим більше швидкість оборотності дебіторської заборгованості, при-

бутковість реалізації продукції і частка власних оборотних коштів, тим безпечніше фінансовий стан підприємства [8, с. 35].

Р.С. Папехин підкреслює, що фінансова безпека залежить від ефективності маркетингової та виробничої діяльності підприємства, а також від рівня його кадрового потенціалу та організаційної культури [11, с. 9].

Автор А.Л. Беседін вважає, що зовнішні чинники фінансової безпеки торговельних підприємств відображають економічну ситуацію в державі і за кордоном, в окремих регіонах і на галузевих ринках. Найважливішими з них є величина податкових ставок, рівень відсотків за кредитами, ступінь монополізації галузі, кон'юнктура ринку та інвестиційна активність підприємства [2, с. 66].

Ф.В. Євдокимов підкреслює, що на фінансову безпеку підприємства впливають економічні умови господарювання; стан техніки і технології; платоспроможний попит і рівень доходів споживачів; податкова і кредитна політика уряду; законодавчі акти, якими регламентується діяльність підприємства, а також зовнішньоекономічні зв'язки [5, с. 112-117].

На нашу думку, спільним у наведених класифікаціях є те, що фактори класифікуються за сферою виникнення, а тому може бути використана для характеристики як економічної безпеки загалом, так і окремих її елементів (у тому числі фінансової).

Вчені І.А. Бланк, С.П. Дубецька, С.М. Ільяшенко, Т.Б. Кузенко, Л.С. Мартюшева та Р.С. Папехин представляють зовнішнє середовище підприємства у формі доміантної ієрархії, на першому рівні якої мезо-, а на другому – макрочинники. На їхню думку, мезофактори безпосередньо впливають на фінансову стабільність функціонування підприємства, а макро- опосередковано диктують умови його господарювання. Так, Т.Б. Кузенко до складу мезофакторів

Таблиця
Групування факторів забезпечення фінансової безпеки торговельних підприємств

Ознака	Класифікаційна характеристика		
За напрямком впливу на результат	Стимулюючі Дестабілізуючі		
За джерелом виникнення	Зовнішні	макрорівня	
		мезорівня	
	Внутрішні	управлінські	
		операційні	
За причинами нестачі фінансових ресурсів	Внутрішні	інвестиційні	
		фінансові	
		Нераціональна структура активів і пасивів; Незбалансованість інвестиційної політики; Наявність безнадійної дебіторської заборгованості; Нераціональне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості; Неефективні дивідендна політика; Невчасні антикризові заходи тощо	
		За систематичністю впливу	
За характером впливу	Постійні Регулярні Нерегулярні		
За можливістю та способом оцінки	Загальні Специфічні		
	Кількісні Якісні		

Розроблено автором

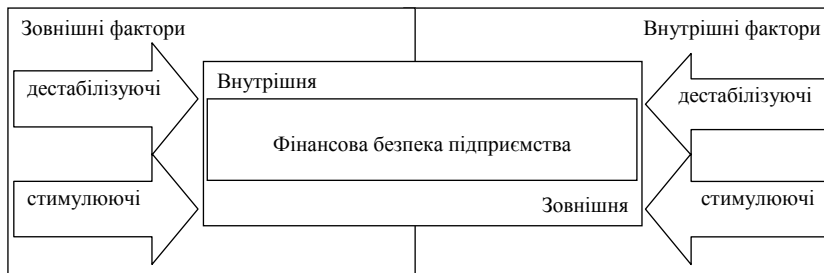

Рис. Загальна схема впливу факторів на фінансову безпеку підприємства

Розроблено автором

фінансової безпеки торговельних підприємств відносно ринку і господарські зв'язки [7, с. 28].

Л.С. Мартюшева підкреслює, що мезофакторами фінансової безпеки підприємства є постачальники, споживачі, товари-замінники, потенційна конкуренція, суперництво підприємств та промислові взаємини [9, с. 237]. На наш погляд, чинники «потенційна конкуренція» і «суперництво підприємств» ідентичні по своєму економічному змісту. Адже конкуренція – це, насамперед, суперництво підприємств [4, с. 159-161]. Також варто зазначити, що промислові відносини виникають як всередині підприємства, тобто між його працівниками, так і за його межами, тобто між підприємством і його контрагентами. Тому вони не тільки зовнішній, але і внутрішній характер.

С. Кульпінський стверджує, що на фінансову безпеку торговельних підприємств впливають економічні, науково-технічні, природні, соціально-політичні, соціально-культурні, екологічні і демографічні фактори. Він вважає, що до складу економічних факторів відносяться рівень інфляції, зайнятості і доходів населення; до науково-технічних – технічний рівень машин, обладнання та предметів праці, а також нематеріальних активів, до природних – наявність екстремальних умов [8, с. 36].

Отже, як бачимо, наведені системи класифікацій більшою мірою є характерними для мега-, мезо- та макроекономічних рівнів формування фінансової безпеки.

Різноманіття розглянутих підходів зумовлено складністю і комплексністю факторів, що здійснюють вплив. Узагальнюючи досліджені джерела і думки науковців, вважаємо за доцільне запропонувати класифікувати фактори забезпечення фінансової безпеки торговельних підприємств, окрім джерел виникнення деструктивних факторів класифікувати їх за напрямом впливу на фінансовий результат, як стимулюючі та дестабілізуючі; за систематичністю впливу, як постійні, регулярні, нерегулярні; за можливістю та способом оцінки, як кількісні та якісні (див. табл.).

Запропоновані класифікаційні ознаки, допоможуть виявити та точніше встановити вплив фактора, оскільки останні можуть не лише погіршувати стан підприємства, але й стимулювати його розви-

ток. Фінансова безпека підприємства схильна до впливу посилюючих і дестабілізуючих чинників як зовнішнього так і внутрішнього впливу, які у своїй сукупності стосуються трьох складових економічного процесу.

Залежно від напряму впливу та джерел їх виникнення фактори можуть чинити вплив на внутрішню чи зовнішню фінансову безпеку, що у сукупності визначить загальний стан (рис.).

Висновки. Було доведено, що саме фінансова безпека підприємства схильна до впливу посилюючих і дестабілізуючих чинників як зовнішнього, так і внутрішнього впливу, які у своїй сукупності стосуються трьох складових економічного процесу: засобів отримання доходу; методів збереження активів та шляхів витрачання доходу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бендиков М.А. Экономическая безопасность промышленного предприятия в условиях кризисного развития / М.А. Бендиков // Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – № 2. – С. 17-29.
2. Беседин А.Л. Экономическая безопасность предприятия в контексте системного подхода к решению проблемы защиты конфиденциальной информации / А.Л. Беседин, В.В. Беляев // Финансы и кредит. – 2004. – № 27. – С. 63-68.
3. Гринюк Н.А. Інноваційні підходи до вивчення стану фінансової безпеки підприємств України / Н.А. Гринюк // Проблеми науки. – 2009. – № 1. – С. 8-15.
4. Дубецька С.П. Економічна безпека підприємств України // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України : зб. матеріалів наук.-практ. конф. – К. : Вид-во Європейського університету фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2003. – С. 146-172.
5. Євдокимов Ф.І. Узагальнююча оцінка фінансової складової рівня економічної безпеки підприємства / Ф.І. Євдокимов, О.В. Мізіна, О.О. Бородіна // Наукові праці Донецького національного технічного університету. – Донецьк : ДонНТУ, 2002. – Вип. 46. – 216 с.
6. Загорельская Т.Ю. Финансовая безопасность предприятия как объект управления / Т.Ю. Загорельская // Наук. праці ДНТУ. – Донецьк : ДонНТУ, 2006. – Вип. 103-4. – С. 215-218.
7. Кузенко Т.Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии / Т.Б. Кузенко // БИЗНЕС-ИНФОРМ. – 2007. – № 12(1). – С. 27-29.
8. Кульпінський С. Роль фінансової безпеки України в поглибленні інтеграційних стосунків з європейськими країнами / С. Кульпінський // Фінансова консультація. – 2000. – № 5. – С. 34-40.
9. Мартюшева Л.С. Фінансова безпека підприємства / Л.С. Мартюшева, Т.Е. Петровська, Н.І. Трихліб // Коммунальное хозяйство городов : наук.-техн. сб. – К. : «Техніка», 2006. – Вып. 71. – С. 235-238.
10. Фоміна М.В. Проблеми економічно безпечного розвитку підприємств: теорія і практика : монографія / М.В. Фоміна. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2005. – 140 с.
11. Палехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р.С. Палехин // Взгляд молодых ученых на экономические и финансовые реформы в России : сб. ст. – Волгоград : Волгоградское научное изд-во, 2007. – 16 с.